

Het Berlijnse hart van de Duitse Eenheid

Achtergrond - 1 februari 2002

Enkele essentiële aanleidingen die hebben geleid tot het vallen van de muur - zoals de maandagdemonstraties in Leipzig, de grensopening tussen Hongarije en Oostenrijk en de *bezetting* van de Duitse ambassade in Praag - hebben buiten Berlijn plaatsgevonden. Desondanks werden het uiteindelijk toch de beelden uit de *Hauptstadt der DDR* die het uiteenvallen van deze staat het beste symboliseerden.

Ook de staatkundige eenwording van Duitsland werd met veel Berlijnse symboliek omgeven. Onder andere de regering, de rijksdag en de bondsdag verhuisden naar de oude hoofdstad en zo werd in een woud van hijskranen gewerkt aan het samensmelten van twee *Völker* die al snel de naam *Ossis* en *Wessis* meekregen. Twaalf jaar na het vallen van de muur is het de vraag in hoeverre het eenwordingsproject gevorderd is in dit "laboratorium van de Duitse eenheid".

Beitritt

Ten eerste is het daarbij belangrijk om op te merken dat de eenwording in de praktijk een *Beitritt* werd en dat dit ertoe heeft geleid dat praktisch alle instituties en structuren van de DDR werden opgeheven. Juist in Berlijn is deze transformatie naar het model van het westen het verste doorgevoerd. Het zal velen bij een bezoek aan Berlijn niet meer opvallen wanneer ze in het oosten dan wel het westen zijn. In bioscopen, in restaurants, in warenhuizen en aan de hand van de architectuur van de stad kan men slechts met een geoefend oog een vermoeden uiten over waar men zich bevindt. Het *Ampelmännchen* (het vrolijke voetgangersverkeerslicht uit DDR-tijden) en de *Grüne Pfeil* (het verkeersbord dat aangeeft dat rechtsafslaand verkeer door rood mag rijden zolang dat geen gevaar oplevert voor medeweggebruikers) behoren daarbij tot de zeer weinige zichtbare overblijfselen uit de DDR. En daarbij is de groene pijl zo succesvol dat ze zelfs mondjesmaat is ingevoerd in het westen van de stad, en ook in München en Heilbronn.

Schijnbare versmelting

Het eenwordingsproces heeft in visuele en praktische zin ook op een aantal

andere terreinen gezorgd voor het *versmelten* van Oost en West. Toch bleek onder andere bij recente verkiezingen voor het nieuw stadsparlement, dat de (inmiddels onzichtbare) Muur nog steeds beide stadshelften deelt. De PDS, de partij die als *SED-Nachfolgepartij* wordt gezien, behaalde ruim 47% van de Oostberlijnse stemmen, terwijl haar steun in het westen beperkt bleef tot een krappe 7%.

Ook bij de persoonlijke partnerkeuze blijkt de toetreding van Oostberlijn tot het westen lang niet overal een aanzet te zijn geweest tot het slechten van deze muur. Nog altijd vinden ruim 97% van de huwelijken plaats tussen echtelieden die beide in dezelfde stadshelft woonden. En ook als men de huwelijken van degenen die reeds in hetzelfde stadsdeel samenwoonden niet meetelt, ligt dit percentage nog rond de 80%. Bij deze percentages moet men zich overigens wel bedenken dat de woonplaats in Oost respectievelijk West niet per definitie hetzelfde is als *Ossi* of *Wessi* zijn - de categorieën *Oostduitsers* en *Westduitsers* op grond van de geboorteplaats zijn namelijk uit vrijwel alle officiële statistieken verdwenen.

Ondanks de grote (financiële) inspanningen die de Duitse en Berlijnse politiek zich getroost hebben om de vereniging tot een succes te maken, blijkt dit soms een bijna averechts effect gehad te hebben. Daar waar de sociaal-economische en culturele verschillen tussen Oost- en Westduitsers in Berlijn relatief het kleinst zijn in vergelijking tot andere Oost-Duitse regio's, worden ze juist ook hier op belangrijke momenten toch als essentiële identiteitskenmerken ervaren, zowel voor *Ossis* als voor *Wessis*. Voor het hart van de Duitse eenheid geldt daarom voorlopig nog steeds dat zij twee kamers kent.

Drs. Frank den Hertog is als onderzoeker verbonden aan de Faculteit Maatschappij- en Gedragwetenschappen (FMG) bij de Universiteit van Amsterdam

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/4219/het-berlijnse-hart-van-de-duitse-eenheid>